

diversitatea programelor de traduceri ale textelor dramatice – o structură unică în domeniul difuzării teatrului contemporan, sprijinită de Comisia pentru Educație și Cultură a Uniunii Europene. În efortul de integrare culturală a României, colaborarea dintre Teatrul Național Timișoara și AET marchează un pas semnificativ în promovarea traducerilor în și din limba română, spre folosul teatrelor și al dramaturgilor.

Acțiunile Atelierului European de Traduceri și Întâlnirile cu dramaturgii americani și cu piesele lor – tipărite, lansate și prezentate în spectacole-lectură – s-au întâlnit fericit cu lansările de carte românească; au fost aduse la cunoștința publicului timișorean și a invitaților străini câteva dintre cărțile noastre de teatru apărute în ultima vreme: *Mnemosina*, *bunica lui Orfeu* de Cătălina Buzoianu, *Am ales teatrul*, volum de memorii al mării actrițe Maria Filotti, *Medeea lui Andrei Șerban* de Ana Maria Narti și *Jocul ielelor* de Camil Petrescu, toate apărute sub egida Fundației Culturale „Camil Petrescu” și a revistei „Teatrul azi”. Cărțile au fost prezentate de Elisabeta Pop, Nicolae Prelipceanu și Doru Mareș. Suita de manifestări care au conferit Festivalului timișorean caracterul de amplă confruntare cultural-artistică internațională a fost întregită de două workshop-uri: „Atelierul Bertolt Brecht”, susținut de Sanda Weigl și „Women on the Brink”, la care au colaborat Imago Theatre Montréal, Teatrul Național Timișoara și Stellar Quines Theatre Company Edinburgh.

Mihai LUNGEANU

*Teatru tradus la Timișoara,
pentru jucat în toată țara*

Pentru iubitorii de teatru sub forma sa de lectură în primă audiție, **Festivalul Dramaturgiei Românești**, Timișoara (ediția 2007) a devenit un real punct de atracție. După ce anul trecut publicul interesat a avut parte de regalul celor cinci texte aparținând dramaturgiei canadiene de expresie franceză (citite în traduceri și distribuții despre care, în cadrul emisiunilor radiofonice „Thaliafest”, semnatarul acestui articol a dat seama la timpul convenit), iată că acum (6–12 octombrie) cocheta și primitoarea sală de expoziții și evenimente artistice „Calina” (inspirat acest parteneriat al Teatrului Național Timișoara cu un „spațiu de artă contemporană” dedicat ochiului, care, „obosit” de atâta ascultat, s-a putut „odihni” pe culorile și formele semnate de artistul plastic Ilie Boca, intitulate *Secretele palimpsestului*) a devenit deseori neîncăpătoare pentru cei curioși să asculte texte aparținând dramaturgiei contemporane americane (traduse de o echipă dedicată acestei secțiuni a Festivalului: dramaturgul Horia Gârbea, regizorul Petre Bokor, actrița Monica Mihăescu, teatrologul Oana Borș).

Înainte de a rememora, pentru cei care n-au putut savura această toamnă teatrală timișoreană (cu zile calde, seri tandre și dimineți frumoase, cu spectacole, concerte, lansări de carte și discuții pe măsura vremii îmbietoare), voi cuteza să observ prezența permanentă a celui ce poate fi denumit, generic, *consumatorul de*

teatru: spectatori de diferite vârste și orientări estetice(!?), de diferite pregătiri și orizonturi de așteptare, de diferite etnii sau religii, dar cu toții împătimiți de acel fior prin care își acordau atenția, de fiecare dată, la ceea ce vedeau-auzeau-citeau, fiind cu toții pre-dispuși la misterul pe care-l ascundea (voit sau nu) fiecare reprezentație. Existența *lui* certifică atât eforturile organizatorilor (evidente și meritorii), cât și speranțele (declarat public) legate de normalizarea fenomenului festivalier, care anul acesta a devenit competitiv (deci, evident izvorâtor de patimi și reticențe, suspiciuni și partizanate, dispute și alianțe... toate depășite însă de disponibilitatea juriului de a se implica – și, de ce nu, de a se explica).

Poate că lipsa „competitivității” a dat o relaxare binevenită celor șapte dimineți ale audițiilor, unde „impresia artistică” și-a adăugat ca punct de interes întâlnirile (cu autorii, cu regizorii, cu actorii, cu oaspeții festivalului), declarațiile traduse ad-hoc, discuțiile pertinente și schimburile de cărți de vizită. Toate acestea la un loc au atras mulți studenți timișoreni, informați astfel despre ceea ce dramaturgia americană cât se poate de contemporană propune scenelor lumii (și evident, și scenelor românești). Căci acesta este, cred, scopul real : transformarea *textului* în *spectacol*.

Neîngăduindu-ne exerciții critice sau analize exhaustive, ori opinii aplicate, vom oferi totuși cititorului dornic de informație teatrală câteva repere, prin care el însuși va putea desluși secretele reușitei acestei Secțiuni. În primul rând, inspirata continuare a „încredințării” textelor (aflate, majoritatea, la prima lectură publică) unor importante nume ale regiei românești, care, prin implicare și gir artistic, au înobilat transferul cuvintelor scrise în vorbe rostite. Fără îndoială, Cătălina Buzoianu, Petre Bokor, Theodora Herghelegiu, Ștefan Lordănescu, Ion-Ardeal Ieremia, Mihaela Lichiardopol și Sabin Popescu au beneficiat de încrederea și talentul actorilor Naționalului timișorean, fără de care fiorul artistic, de care aminteam la început, ar fi rămas doar un frison de complezență. Nedibuid cu exactitate cuvintele care să exprime aprecierile cuvenite fiecăruia, vom construi o simplă și subiectivă enumerare a Actorilor care și-au asumat, de fiecare dată, delicata alchimie dintre personalitate, persoană și personaj : Vladimir Jurăscu, Irene Flamann Catalina, Damian Oancea, Tiți Buzoianu, Doru Iosif, Paula Maria Frunzetti, Luminița Tulgara, Ana Maria Cojocar, Valentin Ivanciuc, Mirela Puia, Claudia Ieremia, Cristian Szekeres, Benone Viziteu, Alina Reus, Sabina Bijan, Romeo Ioan, Victor Manovici, Alecu Reus, Cătălin Ursu, Ioan Strugari, Mălina Manovici, Eduard Fiuciuc, Iuliana Crăescu, Spiros Koliavassilis.

Titlurile textelor citite la Timișoara vor deveni, poate, bine-cunoscute iubitorului de teatru... sau poate doar autorii traduși vor intra în memoria afectivă a spectatorului român. Oricum, importanța lor reală ne obligă să le cităm, în ordinea obiectivă a dimineților de prezentare.

*

Duminică 7.10: *Lumină* de Jean-Claude van Itallie, în traducerea Monicăi Mihăescu. Autorul american de origine belgiană, profesor de dramaturgie și director artistic, ne oferă o descifrare inedită a relațiilor complexe dintre două impresionante personalități: Voltaire și Frederic cel Mare, aflate în dramatic contrapunct cu existența unui personaj feminin revelator.

Luni 8.10: *Darwin la Down* de Gino Dilorio , traducere de Diana Șerban. Prezența la Timișoara a autorului – dramaturg și scenarist prolific, multipremiat, licențiat în actorie – a oferit celor prezenți posibilitatea de a comenta *live* impresiile determinate de modul de re-citire a avaturilor familiei atât de celebrului și tot atât de controversatului Charles Darwin.

Marti 9.10: *Jocuri intime, locuri publice* de Oren Safdie, autor de origine canadiană, fiul unui arhitect de renume mondial, ceea ce îl inspiră în construirea unui conflict ingenios bazat pe semnificațiile multiple pe care le descoperim, odată cu personajele, în dezbaterăa unui îndrăzneț proiect urbanistic. Text tradus de Petre Bokor.

Miercuri 10.10: *Pe urmele lui Cacciato* de Romulus Linney (traducere: Oana Borș). De asemenea prezent la toate audițiile, celebrul profesor și dramaturg – membru al Academiei Americane – și-a motivat preocuparea pentru absurditatea războiului, prin acuta contemporaneitate a traumelor, prin justificata dorință de a „evada” din marasmul unei lumi funcționând într-un prezent fără trecut și fără viitor.

Joi 11.10: zi bogată, cuprinzând două lecturi : prima, organizată regizoral de Theodora Herghelegiu în holul teatrului (spațiu înconjurat de oglinzile care au multiplicat imaginea firavă a fidelilor iubitori de teatru-lectură), ne-a oferit imaginea universului interior de-triplat (Ea, eA, EA) al unei feminități de-structurate. Adică textul *Ceva mai mult, ceva mai puțin* de Roman Olesak, tânăr dramaturg slovac, receptiv la problemele și limbajul vremii sale, într-o traducere semnată de Eva Kenderessyova.

În continuare, sala „Calina” și-a întâmpinat oaspeții cu un real eveniment, datorat atât prezenței doamnei Cătălina Buzioanu la pupitrul lecturii, cât și prezenței autorului, nimeni altul decât legendarul Arthur Kopit. Textul său, *Descoperirea Americii* (tradus de Horia Gîrbea), a necesitat o distribuție complexă, și un timp de citire-interpretare care l-a depășit pe cel afectat întâlnirii, ceea ce a dus la înjumătățirea nedorită a audiției. Totul a fost însă compensat prin valoarea ideilor puse în joc (și la propriu, și la figurat), cercetarea autorului asupra istoriei dovedindu-se nu una arheologică, ci vibrant contemporană, moral semnificativă și tentantă spectacologic. Personalitate atrăgătoare, autorul și-a manifestat interesul pentru realitatea românească și prin dezinhibatele, dar plinele de miez, conversații zilnice.

Vineri 12.10: În fine, *Să epilăm spre Vest*, o piesă semnată de Saviana Stănescu (câștigătoare a Premiului „New York Innovative Theatre” pentru cel mai bun text dramatic), care ne propune imaginea unei actualități debusolate, săracă în speranțe dar bogată în relații multietnice, un caleidoscop al conflictelor interioare și/sau politico-economice, prin prisma talentatei scriitoare românce, „epilată” și ea spre Vest la momentul oportun.

Pentru că ne-a stat în intenție doar informarea distinsului cititor despre palierul spectacolelor-lectură oferite anul acesta de Festivalul Dramaturgiei Românești, ne încheiem sumarele observației cu sincera speranță că ceea ce s-a citit (și, evident, ca și anul trecut, s-a și publicat, cu sprijinul Editurii Brumar) la Timișoara, se va răspândi (citi) în toată țara.